

Giresun İlinin Kentsel Rekabet Gücünün DOKA Kapsamında İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*

Selçuk İPEK**

Mehmet ÖKSÜZ***

ÖZ

Giresun ilinin kentsel rekabet gücünün DOKA (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı) kapsamında incelenmesi ve değerlendirilmesi için “beşeri sermaye ve yaşam kalitesi”, “markalaşma becerisi ve yenilikçilik”, “ticaret becerisi” ve “erişilebilirlik” olmak üzere dört endeks altında toplam 35 değişken kullanılmıştır. Bu değişkenler önce normalize edilmiş, daha sonra belirtilen formüllerle analiz edilmiştir. Bu işlem DOKA kapsamındaki 6 il için de yapılmıştır. Analiz sonucunda Giresun, DOKA içerisinde üçüncü sırada yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Rekabet Gücü, DOKA, Giresun.

JEL Sınıflandırması: O18, P25, R15, Y10

Evaluating And Examing Urban Competitiveness Of Giresun Province Within The Scope Of Eastern Black Sea Development Agency

ABSTRACT

A total of 35 variables were used under 4 indexes namely “human capital and life quality”, “branding skill and innovation” business skills” and “accessibility” in order to examine and evaluate the competitive power of Giresun province within the scope of Eastern Black Sea Development Agency. These variables were normalized first, and then analyzed with the aid of specified formulas. This analysis process was made for 6 provinces within Eastern Black Sea Development Agency. As a result of analysis, Giresun is in the third place in terms of competitiveness within Eastern Black Sea Development Agency

Key Words: Urban competitive power, Eastern Black Sea Development Agency, Giresun

JEL Classification: O18, P25, R15, Y10

GİRİŞ

Günümüzde ekonomik yapıda meydana gelen değişimlerle birlikte rekabet gücü yaklaşımı giderek daha fazla önem kazanmıştır. Firmalar kadar kentler de rekabet güçlerini artırmak için birbirleriyle yarışmaktadır. Bu süreçte ekonomik yapı kadar kentsel altyapı, sosyal ve kültürel donatılar ve yenilikçilik özellikleri de etkili olmaktadır. Bu nedenle kentlerin sahip olduğu özelliklere ve gelişmişlik farklarına göre rekabet düzeyleri değişmektedir.

Çalışmanın temel amacı, Giresun ilinin kentsel rekabet gücünün DOKA kapsamında değerlendirilmesidir. Bu amaçla, DOKA içerisinde yer alan 6 ilin kentsel rekabet gücü ölçülerek, Giresun ilinin bulunduğu konum tespit edilmiştir ve bulunduğu konumu yükseltebilmesi için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

* Bu makale Doç. Dr. Selçuk İPEK’in danışmanlığında Mehmet ÖKSÜZ tarafından hazırlanan Yüksek Lisans tezi kapsamında yazılmıştır.

** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF, selcukipek@comu.edu.tr

*** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, SBE, moksuz@comu.edu.tr

I. KENTSEL REKABET GÜCÜ KAVRAMI

Toplum hayatının temel çekirdeğini ve karakteristiğini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşum (Yılmaz, 2004: 252) olan kentler aynı zamanda, medeniyetin ortaya çıktığı, ilerlediği, tüm insanların faydalanması için genişleyip yayıldığı, şekillendiği ve somutlaştığı yerlerdir (Bekdemir vd., 2014: 280). Kentlerin küresel ekonomide artan önemi anlaşılmadan bir kentin kendisini bölgesel, ulusal ve uluslararası ekonomide uygun bir şekilde konumlandırması mümkün gözükmemektedir (Geyik ve Coşkun, 2004: 687).

Küreselleşme süreci, özellikle 1980'lerden beri, ekonomik birimlerin (firmalar, kentler, bölgeler ve ülkeler) küresel pazarda sahip oldukları payını koruma ve artırma yönünde rekabet etmeleri gerekliliğini ortaya koymuş ve bu sayede rekabete dayalı bir ortam oluşturmuştur (Eroğlu ve Yalçın, 2013: 98).

Günlük hayatta, belirli bir menfaat elde edebilmek amacıyla başkalarını geçmeye çalışmak ya da benzer konumda olan kişilere karşı belirli yararları temin etmek için üstünlük sağlamak amacıyla yarışmak anlamında kullanılan rekabet kavramı (Aktan ve Vural, 2004: 13); çalışmanın temelini oluşturan rekabet gücü kavramını içeren yaklaşıma göre ise, ekonomik aktörlerin sahip oldukları bilgi ve donanımlar bakımından aralarında var olan uyumsuzluklarla belirginleşen aktif bir rol oynama süreci olarak tanımlanabilir. (Erdut, 1998: 1).

Rekabet gücü genel olarak, firmaların, endüstrinin, kentin, bölgenin, ülkenin ya da birliklerin (AB, NAFTA gibi) görece olarak daha yüksek gelir ve istihdam seviyesindeki üretim gücü olarak tanımlanabilir (Kırankabeş, 2006: 236). Günümüzde ülkeler arası rekabet yerini kentler arası rekabete bırakmıştır. Daha yaşanabilir, daha iyi hizmet sunan, yerli ve yabancı yatırımları kendine çekmeye çalışan kentlerin yarışında diğerlerine üstünlük sağlayan kentler rekabetçi kent olarak nitelendirilmektedir (Ak, 2013: 29). Görece bir ölçüt olan rekabet gücü, sektörlerin, kentlerin, bölgelerin veya ülkelerin birbirine göre mevcut durumlarını ortaya koymaya yarar (Demir, 2002: 299).

II. GİRESUN İLİNİN REKABET GÜCÜ VE DOKA İLLERİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

Kentsel rekabet gücü kapsamında yapılan araştırmalarda kentlerin mevcut rekabet güçlerinin ölçülmesinde kullanılan değişkenler ile rekabet gücünün artırılması için gerekli faktörler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak, her kentin kendine has bazı özellikleri olması nedeniyle, rekabet edebilirliği ortaya koyan ortak bir dizi değişken bulunmamakta, değişik çalışmalarda rekabet gücünün farklı yön ve boyutları öne çıkarılmaktadır (Kara, 2008: 19).

A. Kentsel Rekabet Gücünün Ölçülmesinde Kullanılan Değişkenler

Çalışmada, Giresun'un ve diğer illerin rekabet güçlerinin ölçülebilmesi için dört ana değişken belirlenmiştir. Bu ana değişkenler; beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve erişilebilirliktir.

Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi ana değişkeni 11, markalaşma becerisi ve yenilikçilik ana değişkeni 4, ticaret becerisi ana değişkeni 11 ve erişilebilirlik ana değişkeni de 9 alt değişken içermektedir. Böylece ana değişkenler toplamda 35 alt

değişken içermektedir. Ayrıca, aşağıdaki tablolarda (Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4) her bir alt değişkenin ağırlığı ve hesaplanma yöntemlerine de yer verilmiştir. Bu değişkenlerin belirlenmesi sırasında daha önceden benzeri çalışmalarda kullanılan değişkenler ve değişkenlerin anlamlandırılmasında kullanılan analiz yöntemi referans alınmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz Alkin vd., 2007). Ayrıca, analizde kullanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu, Kalkınma Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Sağlık Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği, Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcıları Derneği, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş., Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türk Patent Enstitüsü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Patent Enstitüsü, Türkiye Futbol Federasyonu, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Demiryolları ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı gibi kurumlardan elde edilmiştir.

— *Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi*

İncelenecek ilk ana değişken beşeri sermaye ve yaşam kalitesi ana değişkenidir. Tüm ekonomik birimlerin, stratejik rekabet ve üstünlük kaynağı olarak günümüzde bilgiye ve nitelikli insan gücüne önem verdiği bilinen bir gerçektir. İktisadi gelişme düzeylerinin en ilerisinin bilgi toplumu, bilgi çağı vb. gibi kavramlarla açıklanmaya çalışılması, bilgiye verilen önemi açıkça göstermektedir. Böyle olmasında, şüphesiz gelişmiş ülkelerin bugünkü refah seviyelerine ulaşmasında fiziki sermaye ve altyapı yanında, sahip oldukları nitelikli insan gücünün önemli bir rolü vardır. Nitekim, günümüzde ulusların gelişmişlik düzeyi, yalnızca fiziki sermaye olanakları ile değil, aynı zamanda beşeri sermaye gücüyle de ölçülmektedir (Yumuşak, 2008: 7).

Yaşam kalitesi, insanların biyolojik durumları, yaşam biçimleri, ilişkileri ve içinde buldukları çevrenin nicel ve nitel değerlerinin toplamı olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle yaşam kalitesi, bireyin isteklerini gerçekleştirme, etkinliklere katılması, kişisel gelişim olanaklarından yararlanması, nitelikleri bakımından yeterli kaynaklara sahip olması ve bu kaynakların sosyal karşılaştırmalar yoluyla yeterli bulunması durumudur (Şeker, 2010: 21-22).

Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, kentlerin rekabetçilik düzeyleri için büyük önem arz etmektedir. Nitekim uluslararası ve ulusal düzeyde yapılan bütün çalışmalarda beşeri sermaye değişkeninin kullanıldığı görülmektedir. Yaşam kalitesi ise, hem rekabetçiliğin bir sonucu hem de onu etkileyen temel faktörlerden birisidir (Alkin vd., 2007: 225).

Tablo 1’de beşeri sermaye ve yaşam kalitesi ana değişkeninin 11 alt değişkenine yer verilmiştir. Buna göre endekse en çok etki edecek olan değişkenlerin; ilde bir yükseköğretimden mezun olan kişi sayısı ve ilde mesleki ve teknik okuldan mezun olan kişi sayısı olduğu görülmektedir. Endekse en az etki edecek olan değişkenler ise; ilde süper lig ve 1. Lig takımı varlığı ve ilde alışveriş merkezi varlığı değişkenleridir. Buna ek olarak endeks, bir de ters karakterli değişken içermektedir. İlde işlenen suç nedeniyle kişi başına ceza infaz kurumuna

giren hükümlü sayısı değişkeninin eksi değerli ağırlığı olması nedeniyle illerin bu değişkendeki puanı kadar endeks puanı düşmektedir.

Tablo 1: Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Değişkenleri ve Ağırlıkları

Değişkenler	Ağırlığı	Hesaplama Yöntemi
İlde yükseköğrenim programından mezun olan kişi sayısı	5	İlde bir yükseköğrenim programından mezun olan kişi sayısı
İlde mesleki ve teknik okuldan mezun olan kişi sayısı	5	İlde mesleki ve teknik okuldan mezun olan kişi sayısı
YGS başarı yüzdesi	3	YGS başarı yüzdesi
Kişi başına düşen hastane yatağı sayısı	4	İldeki hastane yatağı sayısı / İl nüfusu
Kişi başına düşen otomobil sayısı	3	İldeki otomobil sayısı / İl nüfusu
Kişi başına mevduat miktarı	4	İldeki mevduat miktarı / İl nüfusu
İlde işlenen suç sebebiyle kişi başına ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayısı	-3	Suçun işlendiği ile göre ceza evine giren hükümlü sayısı / İl nüfusu
Şehirleşme oranı	3	İl ve ilçe merkezi nüfusu / İl toplam nüfusu
İlde süper lig ve 1. lig takımı olup olmadığı	2	Süper ligde takımı olan şehirlere 1, 1. Ligde takımı olan şehirlere 0,5 değeri verilmiştir
İlde alışveriş merkezi olup olmadığı	2	İlde alışveriş merkezi varsa 1, yoksa 0 değeri verilmiştir
İlde 5 yıldızlı otel olup olmadığı	3	İlde 5 yıldızlı otel varsa 1, yoksa 0 değeri verilmiştir

— Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik

Markalaşma becerisi ve yenilikçilik, rekabetçilik için en önemli değişkenler arasında yer almakta ve yapılan bütün endeks çalışmalarında kullanılmaktadır. Markalaşma becerisi, hem yüksek katma değer oluşturulması hem de rekabetçiliğin bir göstergesi olması açısından endekse eklenmiştir. Yenilikçiliği ölçümleyebilmek için en sık kullanılan değişken patent sayısıdır. Bununla beraber, yenilikçilik için önemli olan endüstriyel tasarım ve faydalı model sayıları da endekse dahil edilmiştir (Alkin vd., 2007: 225). Tablo 2’de yer alan alt değişkenler, markalaşma becerisi ve yenilikçilik ana değişkenin alt değişkenleri olarak tespit edilmiştir. Buna göre son beş yıla ait patent tescil ortalaması ve son beş yıla ait marka tescil ortalaması değişkenleri endekse en çok etkide bulunacak değişkenlerdir.

Tablo 2: Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Değişkenleri ve Ağırlıkları

Değişkenler	Ağırlığı	Hesaplama Yöntemi
Patent tescil	5	Son beş yıla ait patent tescil ortalaması
Marka tescil	5	Son beş yıla ait marka tescil ortalaması
Faydalı model tescil	4	Son beş yıla ait faydalı model tescil ortalaması
Endüstriyel tasarım tescil	4	Son beş yılın endüstriyel tasarım tescil ortalaması

— *Ticaret Becerisi*

İncelenecek üçüncü ana değişken ticaret becerisidir. Günümüz küresel ortamında rekabet olgusu, ulusaldan daha yerele kayma eğilimine girmiştir. Ülke genelindeki rekabetçiliğin ötesinde kent seviyesinde rekabet algısı, artık şehirlerin rekabet güçlerine odaklanmayı zorunlu kılmaktadır. Ticari başarı elde edebilmek ancak rekabetçi bir yapıya sahip olmakla mümkün olabilmektedir.

Tablo 3'te yer alan alt değişkenler, ticaret becerisi ana değişkenin alt değişkenleri olarak tespit edilmiştir. Buna göre ticaret becerisini ölçmek için 11 alt değişken kullanılmıştır. Ticaret becerisi endeksine en çok etki edecek değişkenler; kullanılan kredi miktarı, tahakkuk eden vergi miktarı, ilin ihracat hacmi, dış ticaret yapan firma sayısı, sanayi sektörünün elektrik tüketim miktarı ve bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı olarak göze çarpmaktadır. Endekse en az etki edecek değişken ise, yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı değişkenidir. Buna ek olarak endeks, bir de ters karakterli değişken içermektedir. Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı değişkeninin eksi değerli ağırlığı olması nedeniyle illerin bu değişkendeki puanı kadar endeks puanı düşmektedir.

Tablo 3: Ticaret Becerisi Alt Değişkenleri ve Ağırlıkları

Değişkenler	Ağırlığı	Hesaplama Yöntemi
Kullanılan kredi miktarı	5	İlde kullanılan kredi miktarı
Tahakkuk eden vergi miktarı	5	İlde tahakkuk eden vergi miktarı
İlin ihracat hacmi	5	İlde kayıtlı firmalar tarafından gerçekleştirilen ihracat toplamı
Dış ticaret yapan firma sayısı	5	İldeki dış ticaret yapan firmaların sayısı
Kamu yatırımları	3	İldeki toplam kamu yatırımları(enerji, ulaşırma-haberleşme hariç)
Sanayi elektrik tüketim miktarı	5	İlde sanayide tüketilen elektrik miktarı
Bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı	5	Bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim oranı
Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı	-5	Bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı
İlde gümrük varlığı	3	İlde gümrük bulunuyorsa bu ile 1, bulunmuyorsa 0 değeri verilmiştir
Yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı	2	İlde yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı
İlin iç talep potansiyeli	3	İlin toplam nüfusu / Türkiye nüfusu

— Erişilebilirlik

Bir yerden, başka bir yere istenilen sürede, ekonomik, güvenli, konforlu ve çevresine zarar vermeden gidebilmek, gidilecek yerin yakınına yaklaşabilmek, erişilebilirlik sözcüğü ile tanımlanmaktadır. Erişilebilirlik değişkeni, bölgenin her türlü iletişim imkanını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Piyasalara yakın olan bölgelerin uzak olan bölgelere oranla daha gelişmiş olması yanında, ulaştırma altyapısının bölgelerin ekonomik performanslarını önemli ölçüde etkilediği kaydedilmektedir. Dolayısıyla, endeks çalışmalarında ulaşım altyapısının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan, bölgenin dış dünya ile olan iletişim kanallarının da değerlendirilmesi gerekli görülmüş ve internet kullanıcıları ile telefon abone sayısı da endekse dahil edilmiştir (Alkin vd., 2007: 227).

Tablo 4: Erişilebilirlik Alt Değişkenleri ve Ağırlıkları

Değişkenler	Ağırlığı	Hesaplama Yöntemi
İlde kişi başına düşen geniş bant internet aboneliği sayısı	5	İldeki geniş bant internet abone sayısı / İl Nüfusu
İlde kişi başına düşen sabit telefon hattı aboneliği sayısı	5	İldeki sabit telefon hattı abone sayısı / İl Nüfusu
Hava trafiğine açık havalimanı varlığı	5	Hava trafiğine açık havaalanı bulunuyorsa bu ile 1, havalimanı bulunan ile en çok 80 km mesafede bulunan illere 0,5 ve bu iller dışında kalan illere 0 değeri verilmiştir.
Haberleşme-Ulaştırma alanında kamu yatırımı	3	İlde haberleşme ve ulaştırma sektörlerine yönelik yapılan kamu yatırımları
İlin otoyol ağına bağlı olup olmaması durumu	5	İl otoyol ağına bağlı ise 1, değilse 0 değeri verilmiştir.
İlde kilometrekare başına düşen bölünmüş yol uzunluğu	3	İldeki bölünmüş yol uzunluğu / İlin yüzölçümü
İlin demiryolu ağına bağlı olup olmaması durumu	5	İl demiryolu ağına bağlı ise 1, değilse 0 değerleri verilmiştir.
İlde limanın varlığı	5	İlde liman bulunuyorsa 1, liman bulunan ile en çok 80 km mesafede bulunan illere 0,5 ve bu iller dışında kalan illere 0 değeri verilmiştir
Kilometrekare başına düşen araç sayısı	-3	İldeki toplam araç sayısı / ilin yüzölçümü

Tablo 4'te de görüldüğü gibi erişilebilirlik endeksi için 11 değişkenden yararlanılmıştır. Bu değişkenlerden endekse en çok etki edenler; kişi başına düşen geniş bant internet aboneliği sayısı, kişi başına düşen sabit telefon hattı aboneliği sayısı, hava trafiğine açık havalimanı varlığı, ilin otoyol ağına bağlı olup olmaması, ilin demiryolu ağına bağlı olup olmaması ve ilde limanın olup olmaması değişkenleridir. Ayrıca endeks, bir de ters karakterli değişken içermektedir. Kilometrekare başına düşen araç sayısı değişkeninin eksi değerli ağırlığı olması nedeniyle illerin bu değişkendeki puanı kadar endeks puanı düşmektedir.

B. Analiz Yöntemi

Daha önce de belirtildiği gibi, endeks hesaplamalarının yapılabilmesi için 4 ana değişken belirlenmiş, bu ana değişkenlere de alt değişkenler tanımlanmış ve

bu alt değişkenlere bir ağırlık kat sayısı verilmiştir. Bu alt değişkenler ve katsayıları Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'te gösterilmiştir.

Araştırmalar sonucu elde edilen veriler 0 ile 100 arasında normalize edilmiştir. Normalize işlemleri sırasında kullanılan denklem aşağıda gösterilmiştir. Buna göre normalize edilmek istenilen il için değişken değerine X denilmektedir. Bu X değeri ile aynı değişkendeki en küçük değer çıkartılarak denklemdeki pay elde edilmektedir. Aynı değişkenin en büyük değeri ile en küçük değeri arasındaki fark da paydayı oluşturmaktadır. Daha sonra, bu bölme işleminin sonucu 100 ile çarpılarak ilin normalize edilmiş değerine ulaşılmaktadır. Bu işlem sonucunda değişken değeri en yüksek olan il 100 puan alırken, değişken değeri en düşük olan il ise 0 puan almaktadır (Denk. 1).

$$\text{Normalize } X = 100 * \frac{(X - \text{Değişken min})}{(\text{Değişken max} - \text{Değişken min})} \quad (1)$$

Veriler normalize edildikten sonra ana değişkenler (alt endeksler) aşağıdaki denklem kullanılarak hesaplanmıştır (Denk. 2). Bu denklemde endeks değeri bulunacak il Endeks j ile gösterilmiştir. Denklemin payında, iller için normalize edilmiş değerler tek tek kendi ağırlıkları ile çarpılmakta, daha sonra da bu değerlerin toplamı alınmaktadır. Paydasında ise, ana değişkenin alt değişkenleri için belirtilen ağırlık değerlerin toplamı alınmaktadır.

$$\text{Endeks } j = \left(\frac{\sum_i A_{ji} X_{ji}}{\sum_i |A_{ji}|} \right)$$

A_{ji} = j ana değişkeninin i 'inci alt değişkeninin ağırlığı

X_{ji} = j ana değişkeninin i 'inci alt değişkeninin normalize edilmiş değeri (2)

Kentsel rekabet gücü endeksine ulaşılması sırasında, Denk. 2'deki işlemler sonucu bulunan ana değişkenlerin ortalaması alınmıştır. Yani, beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve erişilebilirlik alt endekslerinin ortalaması alınmıştır (Denk. 3).

$$\text{Kentsel Rekabet Gücü Endeksi} = \frac{(BSYK + MBY + TB + E)}{4}$$

BSYK = Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi

MBY = Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik

TB = Ticaret Becerisi

E = Erişilebilirlik (3)

C. Analizin Uygulanması ve Endeks Sonuçları

Analiz, belirlenen dört ana değişken olan beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve erişilebilirlik ana

değişkenleri bazında yapılmıştır. Daha sonra bu dört endeksin aritmetik ortalaması alınarak kentsel rekabet gücüne ulaşılmıştır.

— *Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi*

İlk ana değişken olan beşeri sermaye ve yaşam kalitesi ana değişkeni 11 alt değişken ile oluşturulmuştur. Bu alt değişken verileri normalize edildikten sonra yukarıda belirtilen denklem (Denk. 2) yardımıyla beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi oluşturulmuştur. Tablo 5’te beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi alt değişkenlerinin normalize edilmiş değerleri verilmiştir.

Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksinin normalize edilmiş sonuçlarını göz önünde bulundurarak Giresun ilinin performansını değerlendirdiğimizde en yüksek değerinin ilde alışveriş merkezinin bulunması alt değişkeninde olduğu görülmektedir. Alışveriş merkezleri rekabeti geliştirdiği gibi bulunduğu ildeki yaşam kalitesini de artırmaktadır. Alışveriş merkezleri barındırdıkları işletmeleri; tüketici odaklı olmaya, potansiyel tüketicilerinin profilini tanımaya ve onların değişen ihtiyaç ve isteklerini sürekli olarak takip edip karşılamaya zorlamaktadır. Böylece alışveriş merkezlerinin hem üretici açısından hem tüketici açısından hem de ülke ekonomisi açısından birçok faydası olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksinin Normalize Edilmiş Değerleri

Değişkenler	Artvin	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon
İlde bir yükseköğrenim programından mezun olan kişi sayısı	0	47,22	8,12	18	25	100
İlde mesleki ve teknik okuldan mezun olan kişi sayısı	8,15	54,98	0	82,37	33,40	100
YGS başarı yüzdesi	88,08	94,14	100	93,58	0	94,32
Kişi başına düşen hastane yatağı sayısı	0	52,18	13,04	21,74	43,48	100
Kişi başına düşen otomobil sayısı	38,40	47,77	0	53,57	54,69	100
Kişi başına mevduat miktarı	53,90	69,50	0	21,60	46,93	100
İlde kişi başına ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayısı	7,13	97,38	100	69,50	0	47,84
Şehirleşme oranı	11,40	18,60	0	100	24,40	100
İlde süper lig veya 1. lig takımı olup olmadığı	0	50	0	0	100	100
İlde alışveriş merkezi olup olmadığı	100	100	0	100	0	100
İlde 5 yıldızlı otel olup olmadığı	0	0	0	100	100	100

İkinci en yüksek puan aldığı değişken ise, YGS başarı yüzdesidir. Bu değişkende 94,14 puan alması, DOKA illeri içerisinde eğitim kalitesi yüksek illerden birisi olduğunun göstergesidir. Diğer yüksek puan aldığı değişkenler de

sırasıyla; kişi başına düşen mevduat miktarı, mesleki ve teknik eğitimden mezun olan kişi sayısı, kişi başına düşen hastane yatağı sayısı, ilde 1. lig takımı olması, kişi başına düşen otomobil sayısı, yükseköğretim programından mezun olan kişi sayısı ve şehirleşme oranıdır. Ayrıca, ilde 5 yıldızlı otel bulunmadığı için bu değişkenden de sıfır puan almıştır. Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi değişkeninde dikkat çeken başka bir değer ise, ilde işlenen suç sebebiyle kişi başına ceza infaz kurumuna giren hükümlü sayısı değişkenidir. İncelenen diğer illerle kıyaslandığında bu konuda en yüksek ikinci değere sahip olduğu görülmektedir. Bunun anlamı diğer illere göre Giresun ilinde kişi başına hükümlü sayısının daha fazla olduğudur. Bu yaşam kalitesini düşüren bir etkidir.

— *Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi*

İkinci ana değişken olan markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksinin içinde 4 alt değişken bulunmaktadır. Fikri sermayenin ve inovasyon kapasitesinin artırılmasına katkı sağlayan markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksinde Giresun ili incelenen iller içerisinde ikinci sırada yer almaktadır. Tablo 6’da görüldüğü gibi Giresun, patent tescili ile dünya çapında yeni olan ve sanayiye uygulanabilen buluşların sahiplerine koruma sağlayan bir sınai mülkiyet hakkı olan faydalı model tescili değişkenlerinde DOKA illeri içerisinde en iyi ildir. Endüstriyel tasarım tescil değişkeninde de Giresun ilinin ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

İldeki firmaların çok azında Ar-Ge biriminin bulunması ve genelde Ar-Ge faaliyetlerini firma sahibinin yapması firmaları tarafından yenilikçi ürün geliştirilememesine ve rekabet edebilirliğin görece düşük kalmasına neden olmaktadır. Bu konuda teşviklerin verilmesi Giresun’un markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksinden aldığı puanı artıracaktır.

Tablo 6: Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksinin Normalize Edilmiş Değerleri

Değişkenler	Artvin	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon
Patent tescil ortalaması	0	100	44,44	55,55	55,55	88,88
Marka tescil ortalaması	2,64	28,26	0	35,46	65	100
Faydalı model tescil ortalaması	14,29	100	0	47,62	42,86	76,20
Endüstriyel tasarım tescil ortalaması	0	43,75	6,25	22,32	8,93	100

— *Ticaret Becerisi Endeksi*

Üçüncü ana değişken olan Ticaret becerisi endeksi 11 alt değişken ile oluşturulmuştur. Bu alt değişken verileri normalize edildikten sonra yukarıda belirtilen formül yardımıyla ticaret becerisi endeksi oluşturulmuştur. Tablo 7’de ticaret becerisi endeksinin normalize edilmiş değerleri verilmiştir. Ticaret becerisi endeksinin normalize edilmiş değerlerini göz önünde bulundurarak Giresun ilinin performansı değerlendirildiğinde en yüksek değerini ilde gümrük olmasından dolayı elde edildiği görülmektedir. İlde gümrük varlığı ülkelerarası ticaretin hızlanmasını ve ticari gelirlerin artmasını sağlar. Dış ticaret sayesinde arz fazlası olan mallara dış pazarlar bulunarak küresel piyasanın avantajlarından yararlanmak,

ülke içindeki üretim daha pahalı ve/veya yetersiz olduğu durumlarda iç talebi dış ülkelerden karşılamak gibi önemli işlevler yerine getirilebilmektedir. Bu açılardan gümrük büyük önem arz etmektedir. Bu değişkeni sırasıyla; ilin iç talep potansiyeli, enerji ve ulaştırma-haberleşme hariç kamu yatırımları, ilde kullanılan kredi miktarı, yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı, tahakkuk eden vergi miktarı, dış ticaret yapan firma sayısı ve ilin ihracat hacmi değişkenleridir. Bunlara ek olarak, sanayi sektöründeki elektrik tüketim miktarı ve bir önceki yıla göre açılan şirket sayısındaki değişim değişkenlerinden de sıfır puan almıştır. Ayrıca, endekste ters yönlü değişken olan bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki değişim oranı değişkeninden de tam puan almıştır. Bunun anlamı, diğer illere göre bir önceki yıla göre kapanan şirket sayısındaki en büyük değişim Giresun'da gerçekleşmiştir.

Tablo 7: Ticaret Becerisi Endeksinin Normalize Edilmiş Değerleri

Değişkenler	Artvin	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon
Kullanılan kredi miktarı	9,86	32,87	0	58	36,22	100
Tahakkuk eden vergi miktarı	12,59	22,34	0	47,29	34,40	100
İlin ihracat hacmi	4,85	13,07	0	25,54	31,80	100
Dış ticaret yapan firma sayısı	27,97	18,21	0	28,76	34,04	100
Kamu yatırımları	4,58	41,60	0	29,90	13,83	100
Sanayi elektrik tüketim miktarı	22,64	0	37,07	100	53,28	54,37
Açılan şirket sayısındaki değişim oranı	100	0	67,74	38,71	12,90	24,20
Kapanan şirket sayısındaki değişim oranı	0	100	54,20	67,22	87,75	79,24
İlde gümrük varlığı	100	100	0	100	100	100
Yatırım teşvik belgesi verilen sabit yatırım miktarı	10,43	32,68	0	100	3,38	57,75
İlin iç talep potansiyeli	4,53	45,98	0	95,66	30,28	100

— Erişilebilirlik Endeksi

Dördüncü ve son ana değişken olan erişilebilirlik endeksi 9 alt değişken ile oluşturulmuştur. Bu alt değişken verileri normalize edildikten sonra yukarıda belirtilen formül yardımıyla erişilebilirlik endeksi oluşturulmuştur. Tablo 8'de erişilebilirlik endeksinin normalize edilmiş değerleri verilmiştir.

Erişilebilirlik endeksinde en dikkat çekici nokta tablo 8'de de görüldüğü gibi DOKA illerinde ne otoyol ağı ne de demiryolu ağı bulunmasıdır. Yani, DOKA bölgesinde yer alan 6 ilde de otoyol ve demiryolu ağı bulunmamaktadır.

Giresun ilinin erişilebilirlik endeksindeki durumuna bakıldığında, endekste en yüksek puanı limana sahip olduğu için aldığı, bunun yanında 3 değişkenden de hiç puan alamadığı görülmektedir.

Tablo 8: Erişilebilirlik Endeksinin Normalize Edilmiş Değerleri

Değişkenler	Artvin	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon
İlde kişi başına düşen geniş bant internet aboneliği sayısı	96,38	49,85	0	26,92	96,51	100
İlde kişi başına düşen sabit telefon hattı aboneliği sayısı	100	90,98	0	14,12	91,25	96,56
Hava trafiğine açık havalimanı varlığı	0	100	0	100	50	100
Haberleşme-Ulaştırma alanında kamu yatırımı	24,32	0	1,28	100	7,20	1,79
İlin otoyol ağına bağlı olup olmaması durumu	0	0	0	0	0	0
İlde kilometrekare başına düşen bölünmüş yol uzunluğu	0	35,22	19,76	45,30	81,96	100
İlin demiryolu ağına bağlı olup olmaması durumu	0	0	0	0	0	0
İlde limanın varlığı	100	100	0	100	100	100
Kilometrekare başına düşen araç sayısı	4,05	26,17	0	53,34	45,31	100

— *Kentsel Rekabet Gücü Endeksi*

Daha önce de belirtildiği gibi kentsel rekabet gücü analizini oluşturan dört ana endeks bulunmaktadır. Bu endekslerden elde edilen puanların aritmetik ortalaması alınarak kentsel rekabet gücü endeksi ortaya çıkmaktadır.

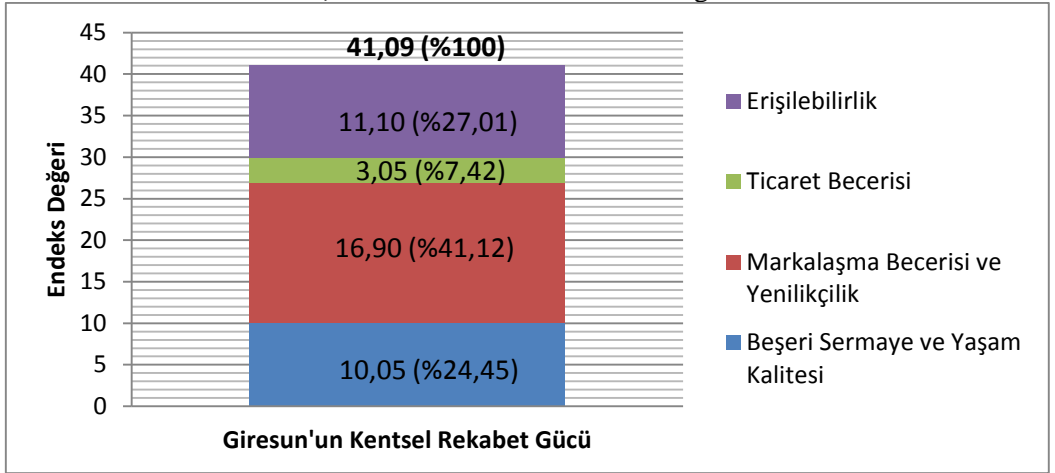
Tablo 9: Kentsel Rekabet Gücü Endeksi

Endeksler	Artvin	Giresun	Gümüşhane	Ordu	Rize	Trabzon
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi	22,94	40,20	2,50	46,17	37,60	87,55
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik	3,91	67,57	13,74	40,82	45	91,62
Ticaret Becerisi	26,9	12,18	5,50	44,18	22,04	65,48
Erişilebilirlik	39,56	44,40	1,62	37,98	46,68	50,98
KENTSEL REKABET GÜCÜ	23,33	41,09	5,84	42,29	37,83	73,91

Kentsel rekabet gücü endeksi değerleri Tablo 9’da verilmiştir. Burada da görüldüğü üzere, kentsel rekabet gücü en yüksek olan il 73,91 puanla Trabzon

olmuştur. Bu ili sırasıyla; 42,29 puanla Ordu, 41,09 puanla Giresun, 37,83 puanla Rize, 23,33 puanla Artvin ve 5,84 puanla Gümüşhane takip etmektedir. Buna göre, Trabzon en rekabetçi il durumunda iken Gümüşhane ise rekabet gücü en düşük il olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca iller bazında endeks sonuçları Şekil 5'te grafik şeklinde verilmiştir.

Giresun ilinin kentsel rekabet gücü skoru 41,09 olarak belirlenmiştir. Bu skorla, DOKA illeri içerisinde 3. sırada yer almaktadır. Giresun'un belirlenen dört ana değişkenlerden elde ettiği puanlar ve bu puanların genel endekse yüzdelik etkisi Şekil 1'de gösterilmiştir. Buna göre, Giresun'un kentsel rekabet gücüne en fazla katkıda bulunan endeks markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksidir. En az katkıda bulunan endeks ise, ticaret becerisi endeksi olarak görülmektedir.

Şekil 1: Giresun İlinin Kentsel Rekabet Gücü Endeksi

Giresun ili için ana endekslerin, kentsel rekabet gücü endeksinde yüzdelik olarak etkisi değerlendirildiğinde, %41,12 ile birinci sırada markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksi, ikinci olarak %27,01 ile erişilebilirlik endeksi, üçüncü olarak %24,45 ile beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi ve son olarak da %3,05 ile ticaret becerisi endeksinin etki ettiği görülmektedir (Şekil 1).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşme süreci, yaşanan teknolojik gelişmeler ve yeni üretim süreçleri, günümüzde kentlerin birbirleri ile rekabet içinde olmasına zorlamaktadır. Kentlerin daha yüksek yaşam kalitesi ve daha iyi hizmet sunmalarına yol açan bu rekabet, kentlerin ilerlemesine ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kentsel rekabet gücünün ölçülmesi, kentleri hem güçlü ve avantajlı yönlerinin hem de zayıf ve tehdit altındaki yönlerinin tespit edilmesi anlamına gelmektedir. Rekabet gücünü bilen kentler, zayıf yönlerini geliştirmek, avantajlı yönlerini sürdürülebilir hale getirmek açısından diğerlerine göre bir adım öndedir.

Kentsel analizler ve karşılaştırmalar yapmaya yarayan kentsel rekabet gücünü ölçülebilir hale getirebilmek için bazı göstergeler kullanılmaktadır. Bu

göstergeler sayesinde kentlerin rekabet güçleri ve özellikleri ortaya konulabilmekte ve diğer kentlerle karşılaştırma imkânı elde edilmektedir.

DOKA kapsamındaki iller ele alındığında; beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve erişilebilirlik değişkenleri açısından yapılan kentsel rekabet gücü analizine göre Giresun ili DOKA içinde 3. sırada yer almaktadır. Bahsedilen dört ana değişkenin aritmetik ortalaması alınarak belirlenen Giresun ilinin kentsel rekabet gücü skoru 41,09 olarak gerçekleşmiştir.

Giresun ili için ana endekslerin, kentsel rekabet gücü endeksine yüzdelik olarak etkisi değerlendirildiğinde, %41,12 ile birinci sırada markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksi, ikinci olarak %27,01 ile erişilebilirlik endeksi, üçüncü olarak %24,45 ile beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi ve son olarak da %3,05 ile ticaret becerisi endeksinin etki ettiği görülmektedir. Buna göre, Giresun'un kentsel rekabet gücüne en fazla katkıda bulunan endeks markalaşma becerisi ve yenilikçilik endeksidir. En az katkıda bulunan endeks ise, ticaret becerisi endeksi olarak görülmektedir.

Giresun'un kentsel rekabet gücü açısından bulunduğu konumun yükseltilebilmesi için her bir değişken açısından farklı önerilerde bulunulabilir.

İlk olarak, beşeri sermaye ve yaşam kalitesi açısından baktığımızda Giresun ilinin Trabzon ve Ordu'dan sonra 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Giresun ilinin bulunduğu konumu yükseltilebilmesi için şu konularda çalışmalar yapılması gerekmektedir;

- İlde 5 yıldızlı otel yapılması,
- İlde bulunan hastanelerin kapasitesinin artırılması ve/veya yeni hastaneler yapılması,
- Ortaöğretim seviyesindeki eğitim kalitesinin artırılması,
- İlde bulunan üniversitenin kapasitesinin artırılması,
- İldeki sportif faaliyetlerin desteklenmesi,
- Ara eleman ihtiyacını karşılayabilmek için mesleki ve teknik eğitim konusunda farkındalığın sağlanması,
- Bankacılık sisteminin daha yaygın kullanılmasının sağlanması.

İkinci olarak, fikri sermayenin ve inovasyon kapasitesinin artırılmasına katkı sağlayan markalaşma becerisi ve yenilikçilik açısından baktığımızda ise Giresun'un Trabzon'dan sonra 2. sırada yer aldığı görülmektedir. Fakat bu durum Giresun ilinin incelenen değişkenler açısından sahip olduğu değerlerin iyi olduğu anlamına gelmemektedir. Trabzon aynı endekste 91,62 puan almışken, Giresun'un puanı 67,57'de kalmıştır. Endekste bulunduğu konumu yükseltilebilmesi için ilde DOKA tarafından Ar-Ge faaliyetleri konusunda farkındalık çalışmalarının yapılması ve bu konuda teşviklerin verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ildeki firmaların çok azında Ar-Ge biriminin bulunması ve genelde Ar-Ge faaliyetlerini firma sahibinin yapması, firmaları tarafından yenilikçi ürün geliştirilememesine ve rekabet edebilirliğin düşük kalmasına neden olmaktadır.

Üçüncü olarak, ticaret becerisi endeksindeki sıralamaya bakıldığında Giresun'un 5. sırada olduğu görülmektedir. Bu da açıkça belirtmektedir ki Giresun,

ticari becerileri düşük olan bir il konumundadır. Bunun başlıca nedenleri; ildeki şirketlerin kısa ömürlü olması, yeni açılan şirketlerin sayısının az olması, ilde sanayi sektörünün payının çok küçük olması, ihracat rakamlarının çok düşük olması gibi nedenler gösterilebilir. Ticaret becerisi alanında rekabet gücünü artırabilmesi için karar verici mercilerin şu konularda iyileştirmeler yapması gerekmektedir;

- Girişimcilik konusunda farkındalığın artırılması,
- Girişim sermayesi olanaklarının artırılması,
- DOKA ve KOSGEB gibi kurumların Giresun'a destek için ayırdıkları bütçelerin artırılması,
- Kamusal yatırımların artırılması,
- Mevcut işgücünün tarım dışı sektörlerde donanımlarının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılması,
- İşletmeler ve eğitim kurumları arasında staj Ar-Ge bağlantılarının geliştirilmesi,
- İl dışında yaşayan başarılı iş insanlarının kazanım ve birikimlerinin hemşehrilik ve sosyal sorumluluk ilkesiyle il yararına aktarılması sağlanmalı,
- Firmaların katma değeri yüksek ürün çeşitliliği ile yeni pazarlara ulaşabilmeleri için uluslararası pazara girişte kurumsal, finansal ve teknik kapasitelerinin geliştirilmesi için çalışmalar yürütülmesi,
- Finansal açıdan öz kaynak yetersizlikleri çözülmeli, yabancı kaynaklara erişim kolaylaştırılmalı, kredilerden faydalanmak isteyen firmalara hafifletilmiş teminat şartları uygulanmalı,
- Ulusal ve uluslararası piyasalarda imalat sanayi firmalarının kurumsal yapıya büründürülmeleri hususunda gerekli tedbirler alınmalı.

Dördüncü ve son olarak, Giresun ilinin erişilebilirlik endeksindeki durumuna bakıldığında; Trabzon ve Rize'nin gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu endeksteği sıralamada yükselmesi için şu konularda çalışmalar yapılmalıdır;

- Ulaşımın kolaylaştırılması için otoyol ve demiryolu ağı kurulması gerekmektedir,
- Haberleşme-Ulaştırma alanında ile yapılan kamu yatırımlarının artırılması gerekmektedir,
- İldeki bölünmüş yol uzunluğu artırılmalıdır,

Elbette bu önerilere farklı öneriler de eklenebilir. Ancak genel olarak analiz sonuçları incelendiğinde Giresun ilinin DOKA kapsamındaki diğer illere göre ortalama bir çizgide olduğu söylenebilir. Kentin dezavantajlı yönlerinin geliştirilmesi ve avantajlarının sürdürülebilir hale gelebilmesi için rekabet gücünün artıracak müdahale ve girişimlere ihtiyaç duyulduğu açıktır.

KAYNAKÇA

- AK, Duygu (2013), "Kentler Arası Rekabette İzmir'in Yeri", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-43.
AKTAN, Coşkun C. Ve İstiklal Y. VURAL (2004), *Rekabet Gücü ve Türkiye*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 255, Ankara: Ajans-Türk.

- ALKİN, Kerem, BULU, Melih ve Hüseyin KAYA (2007), “İller Arası Rekabet Endeksi: Türkiye’deki İllerin Rekabetçilik Seviyelerinin Göreceli Olarak Ölçülebilmesi İçin Bir Yaklaşım”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 221-235.
- BEKDEMİR, Ünsal, KOCAMAN, Sinan ve Suat POLAT (2014), “Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 277-297.
- DEMİR, İbrahim (2002), “Alt Sektörlerde Rekabet Gücü Ölçüm Yöntemleri”, *Planlama Dergisi DPT*, DPT’nin Kuruluşunun 42. Yılı – Özel Sayı, 229-234.
- ERDUT, Zeki (1998), *Rekabetin İşgücü Piyasasına Etkisi*, İzmir: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası.
- EROĞLU, Osman ve Azmi YALÇIN (2013), “Rekabet ve Mekânsal Kuramlara İlişkin Genel Bir Değerlendirme”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(6), 95-114.
- GEYİK, Mahmut ve Recai COŞKUN (2004), “Şehirler Arası Rekabette Bilginin Yeri”, 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir, 25 – 26 Kasım 2004, Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 108, 677-685.
- KARA, Murat (2008), *Bölgesel Rekabet Edilebilirlik Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Politikalarına Yansımaları*, Ankara: DPT Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- KIRANKABEŞ, Mustafa C. (2006), “Küresel Rekabet Gücü Boyutunda AB Ülkeleri ile Türkiye’nin Karşılaştırmalı Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 231-254.
- ŞEKER, Murat (2010), *İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2010-103.
- YILMAZ, Nail (2004), “Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 48, 249-267.
- YUMUŞAK, İbrahim G. (2008), “Beşeri Sermayenin İktisadi Önemi ve Türkiye’nin Beşeri Sermaye Potansiyeli”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 55, 3-48